

ZUZANNA PIERZCHAŁA ▶▶

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2463-908X>

Ekonomiczny aspekt mocarstwowości Chińskiej Republiki Ludowej z uwzględnieniem jej procesu transformacji

The economic aspect of the superpower status of the People's Republic of China, including its transformation process

Abstract

The article: *The economic aspect of the superpower status of the People's Republic of China, including its transformation process* focuses on the key events in Chinese economic modern history that led it to become superpower in its region and worldwide. The world order prevailing for several centuries was based on the domination of the European civilization. Nowadays, we have the opportunity to observe the birth of a new order based on the dominance of Asian civilization, in which China has a leadership position. That superpower has the greatest impact in the Asia-Pacific region. This is due to the unique features of Chinese civilization, as well as the success of the economic transformation that has been going on for almost 40 years, which can set an example for developing countries. The Chinese way to economic success is unique on a global scale. In addition to centrally planned and free market systems, there are also so-called hybrids that combine features from both systems. In the case of the People's Republic of China, this system is defined as a socialist market economy. Under this system, state ownership still dominates, but state-owned enterprises have relative independence in operational planning. There are also companies with mixed capital and entirely based on foreign capital and the private sector is playing an increasing role. It is worth paying

attention to how China created its own system, because the way it did is completely different than in the West.

Keywords: China, economic transformation, superpower, socialist market economy, Chinese dream

Экономический аспект статуса сверхдержавы Китайской Народной Республики с учётом её процесса трансформации

Аннотация

Статья Экономический аспект статуса сверхдержавы Китайской Народной Республики с учётом её процесса трансформации фокусируется на ключевых событиях в современной китайской экономической истории, которые привели к тому, что Китай стал сверхдержавой в своем регионе и во всем мире. Мировой порядок, господствующий на протяжении нескольких веков, основывался на господстве стран европейской цивилизации. Сейчас у нас есть возможность наблюдать за рождением нового порядка, основанном на доминировании азиатской цивилизации, в которой Китай занимает лидирующие позиции. Наибольшее влияние эта сверхдержава оказывает в Азиатско-Тихоокеанском регионе. Это связано с уникальными особенностями китайской цивилизации, а также с успехом экономических преобразований, которые продолжаются почти 40 лет, что может служить примером для развивающихся стран. Китайский путь к успеху в экономике уникален в мировом масштабе. Помимо систем централизованного планирования и свободного рынка существуют также так называемые гибриды, которые сочетают функции обеих систем. В случае с Китайской Народной Республикой эта система получила название социалистической рыночной экономики. В пределах этой системы господствует государственная собственность, но государственные предприятия имеют относительную независимость в оперативном планировании. Существуют также компании со смешанным капиталом или полностью основанные на иностранном капитале, при чем частный сектор начинает играть все большую роль. Особое внимание стоит обратить на то, каким образом Китай создал свою собственную систему, т.к. это полностью отличается от того, каким образом это происходило на Западе.

Ключевые слова: Китай, экономические преобразования, сверхдержава, социалистическая рыночная экономика, китайская мечта

Eksperyment chiński

Transformacja gospodarcza może być rozpatrywana w dwóch aspektach: jako element teorii systemów gospodarczych (ujęcie teoretyczno-ekonomiczne) i jako część składowa polityki gospodarczej (ujęcie polityczno-gospodarcze). Z punktu widzenia pierwszego ujęcia transformacja gospodarcza to tworzenie systemu gospodarczego różniącego się od poprzedniego pod względem:

- ▶ struktury własności w gospodarce – prywatyzacja, powstawanie przedsiębiorstw niepaństwowych;
- ▶ sposobem regulacji gospodarki – zmiana systemu nakazowo-rozdzielczego na system rynkowy.

Transformację gospodarczą, jako część polityki gospodarczej państwa, charakteryzuje podejście postulatywne (normatywne). Różni się ono od poprzedniego podejścia tym, że oprócz budowy mechanizmu rynkowego, zmiany struktury podmiotowej gospodarki i jej demonopolizacji, skupia się na docelowym modelu gospodarczym, jaki miałby zostać zrealizowany i na pozagospodarczych uwarunkowaniach procesu transformacji (Bałtowski, Miszewski, 2006, ss. 24–27).

Transformacja gospodarcza i transformacja ustrojowa zazwyczaj idą w parze i są częściami szerszego pojęcia jakim jest transformacja systemowa. Transformację ustrojową należy rozumieć *sensu largo* – nie tylko jako implementację demokracji politycznej i wolności jej towarzyszących, ale także jako zmiany zachodzące w społeczeństwie. Transformacja gospodarcza ma na celu stworzenie dla podmiotów gospodarczych warunków funkcjonowania opartych o rynek. Proces transformacji gospodarek tzw. post-socjalistycznych przebiegał odmiennie w poszczególnych częściach świata, głównie z powodu różnic, jakie występowały między stanem wyjściowym gospodarek poszczególnych krajów, ich poziomem rozwoju i przyjętym modelem, który mimo elementów wspólnych zachowywał pewne cechy szczególne (Kołodko, 1999, ss. 21–26).

W zależności od stopnia imitacji rozwiązań już istniejących wyróżnia się trzy modele transformacji gospodarczej:

- ▶ model 1 – pełna imitacja, np. w Niemieckiej Republice Demokratycznej (NRD), która na swój grunt przeniosła system polityczny i gospodarczy Republiki Federalnej Niemiec (RFN);
- ▶ model 2 – imitacja częściowa. Zgodnie z regułami tego modelu postępowały: Polska, Czechy, Węgry, Słowacja, Litwa, Łotwa oraz Estonia;
- ▶ model 3 – imitacja minimalna, którą wybrały kraje, takie jak: Federacja Rosyjska, Ukraina, Kazachstan. Wariant ten jest najgorzej oceniany i niesie za sobą wiele niekorzystnych reperkusji. Liberalizacja gospodarki była w tych krajach nieefektywna, a powodem tego był brak odpowiedniej zmiany ustroju państwa i społeczeństwa w kierunku bardziej demokratycznym (Marks-Bielska, 2013, ss. 70–71).

Przemiany gospodarcze, ale także społeczne miały w ChRL zupełnie inny wymiar niż w Europie Środkowo-Wschodniej ze względu na rozmiary kraju, jego historię i tradycję. Zniszczone i upokorzone w XIX w., w wieku następnym próbowały odbudować swoją potęgę na zasadach ideologii komunizmu. Komunizm nie został Chinom w żaden sposób narzucony przez obce mocarstwo, choć początkowej fazie w dużej mierze czerpano z wzorców sowieckich. Nowa ideologia zapewniła ChRL stabilność polityczną i ład potrzebny po latach chaosu i wojen. Dla Chińczyków komunizm był systemem własnym, świadectwem suwerenności, natomiast dla państw Europy Środkowo-Wschodniej był oznaką narzuconego poddaństwa (Gawlikowski, 2003, ss. 386–388). Przekształceń zachodzących w ChRL po 1978 r. nie wpasujemy w żaden z tradycyjnych modeli transformacji gospodarczej. Powodem reform nie był bowiem upadek systemu politycznego, jak w przypadku państw Europy Środkowo-Wschodniej czy Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), ale niska efektywność systemu gospodarki centralnie planowanej w poprzedniej postaci (Kozub, 2015, s. 264).

W procesie transformacji gospodarczej ChRL obrały własną drogę. Eksperyment chiński był próbą pogodzenia socjalizmu, dominacji Komunistycznej Partii Chin (KPCh) i rządów autorytarnych z włączeniem kraju do gospodarki światowej, liberalizacją wymiany towarów, większą swobodą w zakresie prywatnej przedsiębiorczości. Uchroniło to Chiny przed recesją występującą często w czasie transformacji, a także przyspieszyło tempo wzrostu gospodarczego (Marks-Bielska, Nazarczuk, 2013, ss. 71–72). W latach 1976–1998 chińskie PKB rosło o ok. 8% rocznie (Kołodko, 1999, s. 219). Dynamikę tę można uzasadnić m.in. tym, że w początkowym okre-

sie reform duże rozmiary gospodarki oraz jej nieznaczna nadal otwartość niwelowały wstrząsy pochodzące z zewnątrz (Kozłowska, 2015, s. 18).

Wstępna faza reform kształtujących Chiny, jakie znamy dzisiaj, została zapoczątkowana w grudniu 1978 r. Ogłoszono wówczas program „czterech modernizacji” – w przemyśle, rolnictwie, obronności, nauce i technice. Reform jeszcze wtedy nie skonkretyzowano. Przyjęto 4 główne zasady:

- ▶ socjalistyczną drogę,
- ▶ dyktaturę proletariatu,
- ▶ marksizm-leninizm-maoizm,
- ▶ przewodnią rolę partii (Halimarski, 1986, s. 451).

W 1979 r. na roboczej konferencji KC KPCh odrzucono przyjęty wcześniej plan 10-letni i ogłoszono tzw. kurs ośmiu hieroglifów¹ (cztery słowa zapisuje się w postaci ośmiu znaków): regulacja, reorganizacja, konsolidacja, poprawa (Halimarski, 1986, s. 452). Plan ten przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Kurs ośmiu hieroglifów

Założenie	Realizacja
Regulacja	<ul style="list-style-type: none"> – przyjęcie rolnictwa, przemysłu lekkiego, przemysłu ciężkiego jako priorytetów w rozwoju gospodarki – likwidacja dysproporcji występujących w gospodarce (przemysł – rolnictwo, inwestycje – konsumpcja, przemysł ciężki – przemysł lekki)
Reorganizacja	<ul style="list-style-type: none"> – reforma systemu zarządzania (zastąpienie mechanizmów administracyjnych mechanizmami ekonomicznymi) – reforma systemu gospodarowania (wprowadzenie kryterium zysku) – decentralizacja decyzji – rozszerzenie samodzielności przedsiębiorstw
Konsolidacja	<ul style="list-style-type: none"> – renowacja i modernizacja urządzeń technicznych będących na wyposażeniu przedsiębiorstw – racjonalne wykorzystanie mocy produkcyjnych
Poprawa	<ul style="list-style-type: none"> – oszczędność surowców, energii oraz materiałów – podniesienie wydajności pracy – zwiększenie konsumpcji

Źródło: Halimarski, 1986, s. 452.

¹ Alternatywna nazwa: kurs ośmiu wytycznych (Li, Sen, 2013, s. 27).

Wiodącą rolę w projektowaniu kształtu nowej chińskiej gospodarki miał Deng Xiaoping. Poprowadził on ChRL na drogę reform i wydobyl maoistowski kraj z ortodoksyjnego socjalizmu. Według jego koncepcji ważne było, aby państwo w dalszym ciągu posiadało ustrój socjalistyczny (miał być to socjalizm o chińskiej specyfice), ale zmiany w gospodarce miały mieć charakter prorynkowy (Chołaj, 2014a, ss. 201–202). „Przekraczanie rzeki po kamieniach” było frazą stosowaną do określenia reform bez gotowych wzorców.

W 1987 r. na XIII Zjeździe KPCh uogólniono specyfikę przemian zachodzących w ChRL. Panujący w Chinach system zaczęto nazywać socjalizmem o chińskiej specyfice, a dopiero w 1992 r. główny akcent został położony na działanie rynku. Za finalny model reform uznano socjalistyczną rynkową gospodarkę planową (Chołaj, 2014b, s. 274). Można uznać to za punkt zwrotny w rozważaniach na temat chińskich reform. Gospodarka rynkowa, która była odbierana jako element obcy, została uznana za element socjalizmu. Odcięto się od ograniczeń teoretycznych, które zakładały, że podstawą socjalizmu jest gospodarka planowa (Shi, Yang, 2012, s. 115).

Główną różnicą między reformami z lat 90. XX w. a tymi wprowadzonymi w latach 80. było podejście do wolnego rynku. W latach 1978–1993 rynek tylko wspierał gospodarkę centralnie planowaną. Po tamtym okresie reformy miały na celu zastąpienie dotychczasowego mechanizmu centralnego planowania przez wolny rynek, nawet jeśli nazywano to wówczas socjalistyczną gospodarką rynkową.

Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) jako narzędzie przyspieszenia wzrostu

W sierpniu 1980 r. została podjęta decyzja o stworzeniu czterech SSE w Shenzhen, Zhuhai, Xianmen i Shantou. Tworząc SSE chciano pozyskać kapitał zagraniczny, ale też nowe technologie, których przecież po latach zafowania Chin tak bardzo potrzebowały do sprawnego rozwoju (Shi, Yang, 2012, ss. 40–41). Rząd chiński chciał także udowodnić, że możliwe jest istnienie w jednym państwie dwóch systemów gospodarczo-politycznych. Zasady jakie wcielono w SSE:

- ▶ przedsiębiorstwa działają w ramach mechanizmu rynkowego i zachowują pełną autonomię;
- ▶ specjalne preferencje podatkowe;
- ▶ minimalne cła i podatki na surowce i nowe rozwiązania technologiczne;
- ▶ warunki pracy są ustanowione na najwyższym światowym poziomie.

W 1984 r., czyli zaledwie kilka lat po ich utworzeniu, SSE przypominały już największe światowe aglomeracje.

W 1984 r. powołano do życia tzw. przybrzeżne miasta otwarte, które miały posłużyć do utworzenia stref rozwoju ekonomicznego i technologicznego (SRET). Obszary te miały wspierać rozwój przemysłu, a przedsiębiorstwa zagraniczne tam działające miały korzystać z podobnych preferencyjnych warunków jak w SSE. SSE miały stanowić swoiste „pole doświadczalne” dla reform i przyszłego szerszego otwarcia gospodarki. Ich zadaniem było także wyrównanie nierówności między Chinami kontynentalnymi a Hongkongiem, Makao i Tajwanem. Sukcesu SSE nie udało się jednak przenieść na wewnętrzną część kraju. Wybrzeże było o wiele zaможniejsze niż reszta kraju. W 2000 r. jedynie 30% Chińczyków zamieszkiwało prowincje z dochodem narodowym przekraczającym średnią krajową. Inwestorzy zagraniczni nadal skupiają się rejonach nadmorskich. Szeroko zakrojona jest kampania promująca biedniejsze regiony Chin jako tereny inwestycyjne, bogate zarówno w złoża naturalne, jak i niewykorzystany potencjał siły roboczej (Jagiełło, 2000, ss. 216–229).

Wstąpienie Chin do Światowej Organizacji Handlu (WTO)

Dzięki wstąpieniu Chin do Światowej Organizacji Handlu w 2001 r. zintensyfikowano wymianę handlową przede wszystkim z USA. Chiny coraz śmieiej pełnią rolę eksportera kapitału, a nawet wierzyciela Stanów Zjednoczonych. W ten sposób wywierają wpływ i tworzą konkurencję dla amerykańskiego przemysłu, co prowadzi do napięć natury politycznej (Wojnar, 2008, s. 72).

Tabela 2. Wyzwania związane z przyłączeniem Chin do WTO

Wyzwanie	Opis	Rozwiązanie
1. Ideologia samowystarczalnej gospodarki sprzeczna z otwarciem na świat	Otwarcie chińskiej gospodarki na świat traktowane było przez niektórych jako sprzeniewierzenie się tradycjom komunizmu i odejście od słusznych wzorców.	Zmiana światopoglądowa wymaga czasu, jednak szybko pozytywne skutki polityki otwarcia coraz bardziej przekonywały społeczeństwo o słuszności obranej drogi.
2. Ryzyko utraty pełnej kontroli nad gospodarką	Wraz z otwarciem gospodarki wzrasta zależność od innych podmiotów gospodarki światowej. Problemy gospodarek zewnętrznych mogą przełożyć się na problemy wewnątrz kraju (np. kryzys azjatycki).	Dzięki środkom efektywnej kontroli ryzyka i odpowiednim regulacjom można uodpornić system na wstrząsy zewnętrzne.
3. Konkurencyjność przedsiębiorstw	Chińskie przedsiębiorstwa, które miały styczność z wolnym rynkiem w efekcie wstąpienia do WTO uzyskały dobrą pozycję na rynku, ale te z silnym monopolem wewnętrznym i ograniczonym dopływem kapitału zagranicznego miały słabą pozycję wyjściową.	Niektóre przedsiębiorstwa zostały objęte pomocą i ochroną rządową.
4. Zmiana roli rządu w gospodarce	Nadal silna była rola rządu i jego ingerencja w gospodarkę. Administracja państwowa pełniła kluczową rolę w gospodarce rynkowej. Brak regulacji mających na celu pobudzenie inicjatywy własnej i przedsiębiorczości, wiele ograniczeń działalności gospodarczej.	Zdefiniowanie na nowo roli władz w rozwoju gospodarczym, by ich funkcja była uzupełniająca i wspierająca wobec mechanizmu rynkowego.

Źródło: Shi, Yang, 2012, s. 151–154.

Członkostwo w WTO pogłębiło i wzmocniło znaczenie reform rynkowych, pobudziło przepływ kapitału i technologii. W latach 2001–2009 największą zaletą członkostwa w WTO dla ChRL okazał się oczywiście

wzrost eksportu. W 2004 r., czyli po trzech latach od wejścia do WTO, wartość międzynarodowej wymiany handlowej ChRL wynosiła już 70% wartości PKB, a dla porównania w rozwiniętej Japonii było to zaledwie 24% (Pieczonka, 2012, s. 19).

„Chiński sen” Xi Jinpinga i jego implikacje dla gospodarki światowej

„Do czasu setnej rocznicy powstania Chińskiej Republiki Ludowej, stanemy się bogatym, silnym, demokratycznym, cywilizowanym, zgodnym, socjalistycznym państwem na drodze do ostatecznego odnowienia chińskiego narodu. To największy sen chińskiego narodu w historii najnowszej” – te słowa wygłosił przewodniczący ChRL Xi Jinping 16 stycznia 2013 r., zapoczątkowując przy tym nową erę w rozwoju chińskiej gospodarki. „Chiński sen” jest zespołem celów (politycznych, gospodarczych, społecznych) nakierowanych na podniesienie dobrobytu obywateli, promowanie stabilności społecznej, zapewnienie wyższych standardów życia, a także mających wynieść Chinę do roli światowego mocarstwa. Program wyraża zmianę ideologiczną, jaką można zauważyć w chińskim społeczeństwie – nie chodzi już o rozwój państwa czy narodu jako kolektywu, ale także o rozwój i dobrobyt jednostek. Może to świadczyć o tym, że przyszły rozwój gospodarczy Chin będzie w dużej mierze zależał od siły nabywczej konsumentów. Przedstawione niżej perspektywiczne cele odzwierciedlają zmiany, które Xi Jinping pragnie zobaczyć w kraju i na świecie:

- ▶ zrównoważony wzrost gospodarczy ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb regionów południowo-zachodnich i zachodnich kraju;
- ▶ promocja chińskiej kultury i wartości na świecie;
- ▶ zwiększenie standardów bezpieczeństwa żywności;
- ▶ oczyszczenie zanieczyszczonej wody, powietrza i gleby;
- ▶ propagowanie wizji świata harmonicznego, który byłby zgodny ze wzrostem znaczenia Chin²;

² Koncepcja ta jest kluczowa dla „chińskiego snu”. Podtrzymuje rolę Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także istniejący gospodarczy i polityczny porządek z wiodącą rolą Chin.

- ▶ ustanowienie szerszej integracji międzynarodowej m.in. poprzez inicjatywę „jednego pasa i jednej drogi”, a także przez Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (Lin, Heath, 2015, s. 1–5).

Za głównego rywala Chin w wyścigu o globalną pozycję uznaje się powszechnie Stany Zjednoczone. Choć pod względem PKB w parytecie siły nabywczej Chiny prześcignęły już USA (23,3 bilionów dolarów – ChRL, 19,4 bilionów dolarów – USA w 2017 r.), to PKB nominalne USA jest nadal większe od chińskiego (odpowiednio: Chiny – 12,2 bilionów, USA – 19,4 bilionów dolarów w 2017 r.) (Bank Światowy, 2017).

Chińska polityka *new normal* implementowana jako odpowiedź na światowy kryzys 2008 r. zakłada roczny wzrost PKB rządu 7%. Z perspektywy państw rozwiniętych, które osiągają co najwyżej 2–3%, cel ten może wydawać się bardzo ambitny, ale trzeba pamiętać, że w ostatnich latach wzrost ten w Chinach sięgał nawet 10%. W tym ujęciu oznacza to nie tylko spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego, ale także tempa rozwoju społecznego, co niekorzystnie odbije się na pozycji Chin na arenie międzynarodowej (Vendryes, 2015, ss. 3–4). Odpowiedzią na te obawy jest plan *Made in China 2025*, którego zasadniczym celem jest przekształcenie Chin w potęgę produkcyjną do 2049 r. Priorytety:

- ▶ podwyższenie zdolności innowacyjnych w przemyśle;
- ▶ połączenie informatyzacji i uprzemysłowienia;
- ▶ poprawa jakości produktów i praca nad budową marki;
- ▶ zwiększanie poziomu umiędzynarodowienia przemysłu;
- ▶ wspieranie ekologicznych działań w przemyśle;
- ▶ rozwój przemysłu zorientowanego na usługi (Ma, 2015, ss. 6–7).

Przyszłość Chin a ich demokratyzacja

Rozpoczęte w 1978 r. reformy gospodarki cechowały się pragmatyzmem w podejściu do kwestii gospodarczych, jak i do samego modelu gospodarki. Deng Xiaoping urzeczywistnił tezę przekraczania rzeki po kamieniach stopniując i testując poszczególne reformy (np. w przypadku Specjalnych Stref Ekonomicznych). Od tamtego momentu założenia chińskiej polityki gospodarczej nawiązywały do elementów wolnorynkowych. ChRL szybko wkroczyła na drogę przyspieszonego rozwoju gospodarczego, przy czym

w początkowej fazie położono nacisk na politykę proeksportową. Przyjęcie modelu socjalistycznej gospodarki rynkowej nadało kształt dalszym przemianom społeczno-gospodarczym. Szczególnie przydatne okazało się członkostwo w WTO, które z jednej strony nałożyło na Chiny pewne obowiązki, ale z drugiej przyspieszyło liberalizację rynku i przyciągnęło zagranicznych inwestorów.

Chiny przez rozmiar swojej gospodarki odczuwają negatywne skutki szybkiego wzrostu gospodarczego w większym stopniu niż mniejsze kraje. Na pierwszy plan wysuwa się kwestia zanieczyszczenia środowiska, która spowalnia dalszy rozwój chińskiej gospodarki. Jednak i tutaj wyróżnia się zapobiegliwość i pragmatyzm chińskich władz, które inwestują w odnawialne źródła energii i stawiają sobie ambitne cele dotyczące ochrony środowiska. Chińskie władze zareagowały szybko na kryzys z 2008 r. i na zagrożenie pułapką średniego rozwoju. Jako odpowiedź przygotowano plan zwiększenia konkurencyjności i innowacyjności gospodarki. Chiny starają się także czynnie zwalczać nierówności społeczne powstałe w wyniku przyspieszonego rozwoju gospodarczego.

Chińskie rozwiązania ustrojowe mają swoich przeciwników w państwach Zachodu, gdzie ustrój demokratyczny traktowany jest jako cel i ideał, niezależnie od różnic społecznych, kulturowych czy tradycji ukształtowanej przez wieki historii. Chiny nie chcą i nie muszą dostosowywać się do zachodnich standardów, ale starannie wypracowują własne. Priorytet mają tutaj reformy gospodarcze, a nie polityczne. W Chinach to państwo formuje społeczeństwo, a nie jak w cywilizacji Zachodu społeczeństwo państwo. Dlatego też tak ważne są tam silne rządy, które ochraniają kraj przed chaosem wewnętrznym. Połączenie systemu autorytarnego i wolnego rynku w połączeniu z sukcesami gospodarczymi Chin stanowią fenomen na skalę światową. Dyscyplina społeczeństwa, etyka pracy, oparcie cywilizacji na naukach Konfucjusza i system autorytarny oparty na strategicznym planowaniu stoją za sukcesem chińskiego modelu rozwoju (Chojaj, 2014b, ss. 113–127). Zachodnich komentatorów szczególnie interesuje możliwość demokratyzacji Chin. Jednak należy pamiętać, że demokracja ma europejskie korzenie. Chiny wolą sięgać do rozwiązań własnych, dlatego też pojęcie to nie znalazło podatnego gruntu w realiach chińskich. Należy spodziewać się trwania przy dotychczasowym modelu władzy, ponieważ najwyraźniej się sprawdza, a dalszy dynamiczny rozwój gospodarczy

jest gwarantem ładu społecznego. Proces demokratyzacji Chin, o ile do niego w ogóle dojdzie, zajmie zapewne kilka dekad. Dopóki ChRL utrzymuje wysoki poziom rozwoju gospodarczego, dopóty partia komunistyczna posiada legitymizację i zaufanie społeczne (Liberska, 2010, s. 346).

Pozycja Chin w światowej gospodarce, według przewidywań, będzie stale rosła, a co za tym idzie zachwiany zostanie dotychczasowy ład międzynarodowy z nadrzędną pozycją Zachodu. Jednak nie musi być to zmiana negatywna, a można by ją wręcz uznać za naturalną z uwagi na historyczną pozycję Chin w świecie. Warto więc uważnie obserwować wszelkie decyzje i zmiany zachodzące w chińskiej gospodarce, ponieważ będą one rzutowały na gospodarkę światową. Przyszłość gospodarki światowej zależy w dużej mierze od stanu i kondycji gospodarki chińskiej.

LIC. ZUZANNA PIERZCHAŁA

Wydział Ekonomii
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Bankowa 11B, 40-001 Katowice
zpierzchala@us.edu.pl

Bibliografia

Monografie

- Bałtowski, M., Miszewski, M. (2006). *Transformacja gospodarcza w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Chołaj, H. (2014a). *Chiny a świat. Współczesny chiński model ekonomiczny*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.
- Chołaj, H. (2014b). *Kapitalizm konfucjański? Chińskie reformy ekonomiczne a globalizacja*. Warszawa: Wydawnictwo Poltext.
- Kołodko, G. W. (1999). *Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji*. Warszawa: Poltext.
- Li, Ch., Sen, P., (2013). *Reformując Chiny. Główne wydarzenia (1992–2004)*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Prace pod redakcją

- Gawlikowski, K. (2003). Procesy demontażu komunizmu w Chinach i w Polsce: mity i realia. W: K. Tomala (red.). *Chiny. Przemiany państwa i społeczeństwa w okresie reform 1978-2000*. Warszawa: Wydawnictwo TRIO.
- Halimarski, A. (1986). Chińska Republika Ludowa. W: J. Ciepiewski (red.). *Dzieje państw socjalistycznych. Gospodarka, społeczeństwo, polityka*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Kozłowska, M. (2015). Fenomen rozwoju społeczno-gospodarczego Azji Południowo-Wschodniej. W: St. Swadźba (red.). *Systemowe uwarunkowania wzrostu gospodarczego krajów Azji Południowo-Wschodniej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- Kozub, P. (2015). How has China outpaced India? W: L. Balcerowicz, A. Rzońca (red.). *Puzzles of economic growth*. Washington: World Bank Publications.
- Marks-Bielska, R. (2013). *Polityka gospodarcza państwa – zagadnienia ogólne*. W: R. Kisiel, R. Marks-Bielska (red.). *Polityka gospodarcza (zagadnienia wybrane)*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

Netografia

- Heath, T., Lin, B. (2015). *The Chinese Dream: Strategic and Policy Priorities of the People's Republic. China, inside and out. A collection of essays on foreign and domestic policy in the Xi Jinping era*. Pobrane z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/corporate_pubs/CP700/CP797/RAND_CP797.pdf.
- Jagiello, A. (2000). Specjalne Strefy Ekonomiczne i inne obszary uprzywilejowane w Chińskiej Republice Ludowej. *Azja – Pacyfik*, 3, 216–229. Pobrane z: http://www.azja-pacyfik.pl/archiwum/AP_2000_3/Agnieszka_Jagiello-Specjalne_strefy_ekonomiczne_w_ChRL.pdf.
- Liberska, B. (2010). Perspektywy rozwojowe chińskiej gospodarki do roku 2050. *Studia Ekonomiczne*, 4(67), 331–358. Pobrane z: http://www.inepan.pl/pliki/studia_ekonomiczne/Studia%202010%204%2001.A.Liberska.pdf.
- Ma, H. (2015). Made in China 2025: The dream of a strong manufacturing nation. China analysis – China: hitting the middle income wall. *ECFR/153*, 5–7. Pobrane z: https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR-153-CHINA_ANALYSIS_-_HITTING_THE_MIDDLE_INCOME_WALL.pdf.
- Pieczonka, A. (2012). *Chińskie „Go Global”*. Dylematy i wyzwania dla Chińskiego Smoka. Pobrane z: http://www.gochina.gov.pl/files/?id_plik=98.
- PKB nominalne i w parytecie siły nabywczej Chin i USA w 2017 r. (2017, 2 czerwca). Bank Światowy. Pobrane z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2017&locations=CN-US&start=2017>.
- Vendryes, T. (2015). China's manufacturing crisis. China analysis - China: hitting the middle income wall. *ECFR/153*, 3–5. Pobrane z: https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR-153-CHINA_ANALYSIS_-_HITTING_THE_MIDDLE_INCOME_WALL.pdf.
- Wojnar, A. (2008). Chiny – narodziny globalnego mocarstwa. *Alma Mater*, 102, 71–75. Pobrane z: <http://www2.almamater.uj.edu.pl/102/23.pdf>.